

האם הרוב תמיד צודק?

עיון בפרשת השבוע על פי החת"ם סופר

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

1. שלמות כ"ג, ב'

לֹא תִהְיֶה אֲזוּרֵי רִבִּים לְרֵעֶת וְלֹא תִעָנֶה עַל רֵב לְטַט אֲזוּרֵי רִבִּים לְהַטַּט:

2. חת"ס ליקוטים משפטים

הנה מרגלא בפומי דאינשי לילך אחר הרוב, עד שאם רואים איזה יחידים שרוצים לפרוש מן הרוב מריבים עמהם ואומרים מדוע אתם פורשים א"ע מן הרוב הלא צותה התורה אחרי רבים להטות, והדין עמהם, כי באמת ראוי לילך אחר הרוב. אבל באמת רק בדברים הנופלים תחת גדר ספק ויש לנטות לכאן ולכאן, אז ראוי וטוב לילך אחר הרוב ויוצא ידי ספיקו, אבל אם החוש או הנסיון מעיד נגד הרוב, ... היאמין שום אדם להאלף המשקרים מפני שהמה הרוב, ואם ירהבו איזה יחידים ויריבו עם הפורש הזה לאמור מדוע אינך הולך אחר הרוב, יפער פיו וישחק וילעג למו ולא יענה שום דבר על ריבם רק יפרסמם לשוטים, לפי"ז אתה קורא האהוב ראה בעיניך ניתוח הכתוב איך הוא עפ"י פיסוק הטעמים נכון וישר, לא תהיה אחרי רבים לרעות, אם תראה רבים הולכים בדרך רע, לא תלך עמהם בשופ אופן, ואם יריבו עמך למה אתה פורש מהם, לא תענה על ריב, רק תשחק ותלעג למו, אמנם לנטות, ר"ל אם הוא ספק ויש לנטות לכאן וגם לכאן, אזי אחרי רבים להטות, אבל בדרך שהוא ברור לך אינך רשאי לילך אחרי הרוב, שאל"כ נוכל לשאול למה האומה הישראלית אינה הולכת אחר שבעים אומות שהם רובא דרובא ואנחנו מיעוטא דמיעוטא, והתשובה על זה יען שהוא ברור בלי שום ספק ונדגוד שאנחנו בית יעקב הולכים ברכי ה' הטובים וישרים.

אחרי רבים להטות. נראה שהוא גז"ה, ואלו לא אמרה תורה לא היה ראוי להטות אחרי רבים כשאנו שוים, אבל אם יש גדול אחד רב בדעות כגון תלמידי שמאי דהוי מחדדי טפי [כיבמות י"ד ע"א], למה ניזיל בתר רוב תלמידי הלל, ורבי אליעזר בן הורקנוס שהיה מכריע כל חכמי ישראל במעיניו המתגבר, מ"ט לברכו הואיל ורוב מחולקים עליו [ב"מ נ"ט ע"ב], ... אמנם בטעם גזיה"כ אחרי רבים להטות, הוא יען שלא כעורנו צורם, כי הקב"ה ית"ש ניצב בעדתנו ומשיגה על כל מעשים והוא מנהיג ומנהל עמו והוא ית"ש עמנו בעצה, ובזאת יבחן שנותן דעה וכונה אחת להרוב, אעפ"י ששמעו

דעת החולק ודעתו רחבה, מ"מ הם עומדים על דעתם, וזה ראייה ברורה מאת ה' היתה זאת.

3. עין אי"ה שבת א', ב', צ"ב

תחלתו ד"ת דכתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ואמרי דב"ר ינאי תחת השמש הוא דאין לו, קודם השמש יש לו. סופו ד"ת דכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. ההבדל שיש בין הצעד הראשון שבדרכי החינוך הטוב כשהאדם נוטה ע"פ נטיית טבעו הישר ללכת בדרכי ד' ולהיות נקשר בקשר אמיץ במסרת ברית ד', לקשר כל הגיוני ותעודת חייו ומעשיו הפרטים רק לעבודת ד' הטהורה, בין המעלה הראשונה הבאה מרגש האמונה הפנימית בד' ותורתו, לבין הצעד האחרון העושה את החותם המלא, הממלא את חלל הלב המלא אמונה ותמימות בדעת ד' ושמחה בגאון שם אלהי ישראל, היא באמת ההבדלה העמוקה שבין החיוב והשלילה כשהם פונים למטרה אחת. הא כיצד, האדם בפקחו את עיניו ומסתכל על החברה האנושית ומנהיגיה, ורואה את השאיפות המוסכמות של ההמון כולו אל כל תאוה מדומה ואל כל רהב של דמיון כוזב, מיד ימצא בנפשו שהוא נתון במלחמה גדולה, הנה כל אלה הנטיות המורגשות שההמון הגדול כ"כ שואף אחריהן הנן נטות הרבה מאותו הדרך הטוב שרגש התם והאמונה מראה עליו בבירור. ומה יעשה המתחיל, שעוד לא בא עד אותו הגבול של הכח הגדול לברר לעצמו בבירור אמיתי ומפורש את גודל ערך האורה הגדולה שתמצא בעקב דרך הטוב והישר בדרך ד' ביראתו ושמירת כל מצותיו, עד שכדאי הדבר שהאורה הגדולה היא תמשיך את האדם לסור מאורח העקב של האור המתעה הזרוע בהמון הדמיונות ששמו להם המון בני האדם למטרות חיוביות. וא"כ במה איפוא יושע ואיך יתחיל ראשית דרכו, למען יוכל להתחזק במערכת המלחמה הגדולה הנטושה לפניו בין הרע והטוב, בין אור האמת והצדק הקיים לעד ובין אור הנוצץ והמבריק של התאוות והדמיונות של השקרים הנפוצים בהמון ושקועים בלבותם, עד כדי לעשות מהם יסוד מוסד ותעודה לחייהם. בראשית דרכו של אדם אי אפשר לו לדרך בדרך החיוב, ... ע"כ אם לא תשיג יד המשכיל בהתחלתו בדרך הטובה להתיצב בדרך החיוב נגד השקר, טוב הוא שישתמש בנשק השלילה, כלומר להכיר את הגרעון של אלה הדברים הפחותים והעוברים שהם יסודי התאות והדמיונות המשבשים את נטיות החיים

בשקריהם, ודבר זה יהי נקל לו להשיג גם בראשית דרכו. ומתוך הגרעון של הנטיות הפחותות, התאוה והכבוד והדמיון הכוזב הרודה על ידיהם, יבא להכיר כי יסוד החיים אינו נעוץ בהם ותעודתו איננה מהמונם, עד שיתחיל ברב כח ללכת באורה חיים ולתור בחכמה להתחזק בדעת ביראת ד' ולעמוד על עמקי תורה וסדרי חכמה אמיתיים. אז אחרי רב עמל וקניית חכמה רבה יצא מדרך השלילה לדרך החיוב. ותחת אשר בתחילת עבודתו בדרך חייו היה צריך להשתכל רק שאין יתרון לאדם ככל עמלו שיעמול תחת השמש, וממגרעות של העמל שתחת השמש שהכל הבל, ממילא ישכיל שע"כ היתרון נמצא במה שהוא נעלה מן החושים ונשגב מן הזמן, בחיי הנצח הנובעים מאור ד' ותורת אמת, ... אמנם אחרי שמן ההתחלה הטובה יבא לידי חתימה שכלית, אחרי שכבר עומד מבורר לנגד עיניו זוהר השכל הטהור והוד הקדושה האלהית של חיי שכל טוב ונעם ד', אז כבר יצא מדרך השלילה ויבא לדרך החיוב, אז כבר יוכל להניח את מושגי ההוד החיצוני של העולם על מקומם וחמדתם. ... ע"כ בהיות תחילתו ד"ת, נסתמן לו הצד השלילי שממנו יעמוד האדם בהתחלתו על דרך החיובי הרצוי, "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש" שממנו למדים שלמעלה מן השמש יש לו. אמנם לא זהו כל העומק של דרך הטוב. השליליות נחוצה רק לעזרת שעה, והחתימה תבא בחיוב המלא "את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם". בהיותך עומד כבר על דרך האורה, תמצא את כל האדם בכללותו עומד לפניך בערכו האמיתי בצדו הרוחני והחמרי, ... אז תקח לך את האדם כולו, את כל רגשותיו חושיו ונטיותיו, ותעמידנו כולו על דרך ד', ולא תצטרך לשלול לגמרי שום דבר וענין, כי כל אשר עשה האלהים עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרע, וסוף דבר הכל נשמע. גם ממה שחשבת שצריך לשולל מפני שהם מחרישים את האזנים משמוע את קול ד' הקורא בכח לאמר "דרשו ד' ועזו", גם זה הנה נשמע, ומכנף הארץ זמירות שמענו. "את האלהים ירא ואת מצותיו שמור". הדעה והמעשה ביחד בהשלמתם, "כי זה כל האדם", כולו בכל ערכו וצביונו, חיוב שלם בלא שלילה, סופו ד"ת.